

TEKNOLOGI-OPTIMISTER I EN DRØMMEVERDEN.

Det er ingen grunn til å tvile på at det er teknologisk mulig å bringe den industrialiserte verdens avhengighet av å brenne kull og olje og gass over på fornybare energikilder. Når vi i en overgangsperiode supplerer med teknikk for rensing og deponering av CO₂ fra fortsatt forbrenning av fossile brennstoff, kan vi trygt være teknologioptimister. Men det avgjørende spørsmål er om dette i praksis vil skje raskt nok til å forhindre at den globale klimaendringen utvikler seg ut over grensen for muligheten for menneskelig kontroll?

Mens vitenskapen er sikker på at en vesentlig del av den globale temperaturstigningen er menneskeskapt, er det ingen eksakt vitenskap som kan fortelle oss nøyaktig hvor raskt det går videre. Men scenarier for framtidige forløp kan angis med økende sikkerhet etter hvert som videre forskning gir grunnlag for bedre matematiske modeller. Det gjelder for å angi videre forløp av naturlig og menneskeskapt temperaturendring, så vel som virkningen av denne på naturen, og dermed for levetilstandene på vår felles klode. Det er foreløpig antatt at hvis den globale stigning begrenses til 2 °C i forhold til førindustriell tid, så vil følgene være noenlunde økonomisk og økologisk akseptable. Dette er lagt til grunn for bl. a. klimaforliket i Stortinget, med klimamål innen 2030 og 2050.

I stedet for at media gir stort rom for ørkesløse og avledende diskusjoner om FNs klimapanel er til å stole på, bør vi få vite mer om hvor stor risiko det er for at klimamålene er for konservativt angitt, og vi må få vite mer om de sansynlige følgene av at konkrete tiltak, som man vet er nødvendige, bare blir utsatt på ubestemt tid. Hvordan øker risikoen for at utslippene gir en temperatur som passerer et såkalt "vippepunkt", en grenseverdi som innebærer at en naturgitt selvforsterkende effekt inntreffer når grensen overskrides. Et eksempel på slik selvforsterkning ser vi når øket havtemperatur gjør at isen smelter i arktis, noe som i sin tur gir en mørk havoverflate som absorberer mer solvarme, og dermed øker havtemperaturen ytterligere. Et annet eksempel er at når temperaturstigningen gjør at permafrosten i jordsmonnet i arktis tiner, så frigjøres store mengder metan, som er en mye kraftigere klimagass enn CO₂, og som altså forsterker temperaturstigningen. Når slike naturlige prosesser først er satt igang, står det ikke i menneskelig makt å snu dem igjen.

Media melder lite om forskning som tyder på at prognosene fra FNs klimapanel er for forsiktige. Forholdene i arktis kan gi nok en grunn til å spørre om dette. Man er blitt overrasket over hvor raskt havisen i arktis har smeltet. En fersk rapport (EEA report No 4-2008) viser at målt temperaturstigningen i Europa, spesielt i sørvest og nordøst, utvikler seg raskere enn den globale gjennomsnittstemperaturen. Stigningen i Europa siden førindustriell tid er til nå 1,0 °C, mens den ligger på 0,8 °C globalt. Målinger i Alaska og Sibir viser hele 2 grader stigning de siste 25 –50 år (James Hansen, NASA). Kan det tenkes at grensen på 2 °C i global temperaturstigning ikke er det beste kriteriet å forholde seg til? Hvis lokale avvik fra global middeltemperatur, slik som det som nå er observert i nord, kan sette igang nevnte selvforsterkende effekter, vil det bety at verdenssamfunnet har kortere tid på seg til å rydde opp enn hittil antatt. Da er det ikke nok å være teknologioptimist med uspesifisert tidshorisont. Da gjelder det å komme ut av drømmeverdenen, få fart på restriktive tiltak og tilskyndelse til omlegging til klimaansvarlig levevis, og bruke teknologi som er kommersielt tilgjengelig allerede idag.

Hvordan påvirkes så sjansene for at vi reagerer raskt nok og kraftig nok i en tid med finanskrise og økonomisk nedtur? Ut fra klimahensyn har finanskrisen faktisk allerede hatt positive følger. En helt vesentlig årsak til klimakrisen er overforbruket vi har hatt av varer og transport. Da er det positivt at kjøpefesten nå er forbi, vare- og

personbiltrafikken er allerede redusert, ferieturer blir kortere og planer for flyplassutvidelser må legges på is. På litt lengre sikt er det en oppmuntrende hendelse at den dogmatiske og grenseløse liberalistiske markedstenkingen har fått et grunnskudd. En økologisk forsvarlig økonomitenking er kanskje på vei, selv om motkreftene i praksis er formidable. FNs miljøprogram setter i disse dager søkelyset på dette i en stor konferanse for økonomer i London, "The Green Economy Initiative". Krisen kan således ha en positiv virkning på både kort og lengre sikt.

Men pengekrisen kan selvfølgelig også ha klart negative virkninger på kort sikt, spesielt hvis vi ikke omstiller raskt, og hindrer stor arbeidsløshet ved at både unyttige og nyttige arbeidsplasser forsvinner. Det er ingen tvil om at hjernekraft, initiativ og penger fra det private næringsliv er påkrevet for at klimamålene oppnås. Men investorer som ønsker å satse penger på utvikling av fornybar energi, er nå pessimistiske når det gjelder tilgang på risikovillig kapital. Det avgjørende er da om politiske myndigheter vil anerkjenne klimaforliket i Stortinget som overordnet målsetting, og legge dette til grunn for en langsiktig næringspolitikk som gir forutsigbare og bindende rammebetingelser. Dermed legges forholdene til rette for arbeidsplasser og investeringer i klimavennlig teknologi, "grønn turisme", energinøytrale bygninger osv. Klimaforliket vil bare være meningsfullt hvis politikken prioriterer full sysselsetting, med nyttige og meningsfulle jobber, uten vekst i materielt og energikrevende forbruk. Da kan Norge bli det foregangsland og pådriver i klimapolitikken som klimaforliket forutsetter.

Gjennom en ny opplysningskampanje må demokratiet samle krefter nok til å stå imot kreftene som presser på for å fortsette med "business as usual". Det er nødvendig å vekke en opplyst opinion som ønsker å overlate en levelig verden til våre barnebarn. Det haster med å komme ut av drømmeverdenen.

Otto M Martens, ommarten@frisurf.no
Sivilingeniør og bestefar